

SATAKUNNAN SAIRAANHOITOPIIRI
-kumppanuudella terveyttä ja toimintakykyä-

Kehitysvammaisten asuminen Satakunnassa

- Asumistarvekartoitus ja alueellinen suunnitelma vuosille 2010 - 2015

Jokainen on tärkeä.

Raportti 30.9.2010
Merja Paavola

SISÄLLYS:

1. JOHDANTO	3
2. PROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET	4
3. PROJEKTIN TOTEUTUSSUUNNITELMA	5
4. PROJEKTIN ORGANISAATIO	6
5. PROJEKTIN TOTEUTTAMINEN	7
6. PROJEKTIN TULOKSET	9
6.1. Asumistarvekartoituksen tulokset	9
6.2. Kehitysvammaisille suunnatun asumistarvekartoituksen tulokset	10
6.3. Muille palvelun tuottajille lähetettyjen kyselyjen tulokset	11
6.4. Kuntien kiinteistötoimelle lähetettyjen kyselyjen tulokset	11
7. STM KYSELYN (LIITE 2) TULOSTEN YHTEENVETO SATAKUNNASSA	11
8. YHTEENVETO	25

LIITTEET

- :
1. Projektisuunnitelma
 2. Valtioneuvoston 21.1.2010 periaatepäätös
 3. STM kirje 25.3.2010
 4. STM Liite 2 Alueellisen suunnitelman tiedot
 5. Kehitysvammaisille suunnattu kyselylomake
 6. Kehitysvammaisille suunnatun kyselylomakkeen saatekirje
 7. Yksityisille palvelun tuottajille lähetetty kyselylomake
 8. Kuntien kiinteistötoimelle lähetetty kyselylomake
 9. STM Liite 2 Satakunta –koonti
 10. STM Liite 2 alueittainen koonti

1. Johdanto

Keväällä 2009 käydyissä Satakunnan sairaanhoitopiirin ja kuntien välisissä kumppanuusneuvotteluissa kirjattiin yhteiseksi tahtotilaksi, että ”kunnat yhdessä sairaanhoitopiirin kanssa laativat yksityiskohtaisen kehitysvammaisten asumistarpeen alueellisen kartoituksen 31.12.2009 mennessä ja ehdotuksen toimenpidesuunnitelmaksi. Kokoonkutsujana sosiaalipalvelujen johtaja Pekka Kauppinen ja kunnista sosiaalijohtajat.”

Asumistarvekartoitus valmistui asetetussa aikataulussa. Tammikuussa 2010 Valtioneuvosto (VN) teki periaatepäätöksen ohjelmaksi kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi vuosina 2010 - 2015. Päätös ohjelman toimenpiteiden toteuttamisesta ohjasi projektin jatkotyöskentelyä, jossa keskeisiksi tarkastelun kohteiksi nousivat pitkäaikaisen laitosasumisen hajauttaminen ja avohuollon asumistarpeisiin vastaaminen.

VN periaatepäätöksen pohjalta Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) ohjeisti maaliskuussa 2010 lähettämässään kirjeessä alueellisen suunnitelman tekemisen. Periaatepäätöksen mukaan erityishuoltopiirit/kuntayhtymät ja alueen kunnat sekä muut keskeiset toimijat, laativat alueellisen suunnitelman 30.9.2010 mennessä.

Alueellisten suunnitelmien pohjalta laaditaan sosiaali- ja terveysministeriön johdolla yhteistyössä muiden keskeisten toimijoiden kanssa koko maan kattava suunnitelma siitä, miten mahdollisesti tarvittava erityisosaamista edellyttävä laitoshoido ja sitä vastaava toiminta toteutetaan ohjelmakauden jälkeen. Valtakunnalliseen suunnitelmaan tullaan kirjaamaan myös lyhytaikaista laitoshoidoa korvaavien palvelujen kehittämiseen liittyvät toimenpiteet kuten kriisipalvelut, kuntoutuspalvelut ja muut nykyisin laitosten yhteydessä järjestettävät palvelut. Valtakunnallinen suunnitelma tehdään vuoden 2010 loppuun mennessä.

Tässä raportissa kuvataan projektin tausta ja eteneminen (kappaleet 1 - 5) sekä esitetään projektin tulokset (kappaleet 6 - 7). Kappaleessa seitsemän (7) esitetään erikseen STM kyselyn (Liite 2) tulosten yhteenveto Satakunnassa. Kappaleessa kahdeksan (8) esitetään raportin yhteenveto ja arviointi.

Satakunta alueena käsittää 21 kuntaa, jotka muodostavat kolme (3) seutukuntaa; Pohjois-Satakunnan seutukunta, Porin seutukunta ja Rauman seutukunta.

Pohjois-Satakunnan seutukuntaan kuuluvat Honkajoki, Jämijärvi, Karvia, Kankaanpää, Kiikoinen, Lavia ja Siikainen. Alueen väkimäärä on noin 24 000. Maaseutumaisen seutukunnan keskus on Kankaanpään kaupunki. Kankaanpää palvelee laajahkoa seutua ja kaupungissa on pientä ja keskisuurta teollista tuotantoa. Pohjois-Satakunnan tärkeimmät tuotannon alat ovat tekstiili- ja nahkateollisuus, puutuotteiden valmistus ja kasvihuoneviljely.

Porin seutukuntaan kuuluvat Merikarvia, Pori, Pomarkku, Ulvila, Nakkila, Huittinen, Harjavalta, Kokemäki ja Luvia. Alue muodostaa maakunnan ydinalueen ja se on väestöpohjaltaan suurin maakunnan seutukunnista. Porin seutu on Suomen seitsemänneksi suurin noin 138 000 asukkaan työssäkäynti- ja talousalue. Porin seutukunta tunnetaan myös nimellä Karhukunnat.

Rauman seutukuntaan kuuluvat Rauma, Eura, Eurajoki, Köyliö ja Säkylä. Alueen väkimäärä on noin 66 000. Seutu on vaurasta, teollista ja merellistä Länsi-Suomea. Seudun elinkeinorakenne on teollisuusvaltainen.

Satakunta on noin 227 000 asukkaallaan Suomen yhdeksästätoista maakunnasta seitsemänneksi väkirikkein. Satakunta on hieman alle 8 000 maa-alaneliökilometrillään keskimittaisin maakunta. Asukkaita neliökilometriä kohden on 29, koko maan keskiarvon ollessa 16.

Ikärakenne

0-6 -vuotiaat (6,9 %), 7-14 -vuotiaat (8,7 %), 15-64 -vuotiaat (64,2 %), 65-74 -vuotiaat (10,6 %), 75-84 -vuotiaat (7,2 %) ja 85 -vuotiaat (2,4 %).

Lapset, nuoret ja työikäiset noin 80 %. Eläkeläisten ja ikääntyneiden osuus noin 20 %.

Tilastokeskuksen vuonna 2009 laatiman väestöennusteen mukaan väkiluku tulee vähenemään Satakunnassa 2,8 % vuoteen 2030 mennessä ja noin 4,1 % vuoteen 2040 mennessä. Saman ennusteen mukaan koko maan väkiluku tulee nousemaan ennustusjakson aikana vastaavasti 9,8 % ja 12,4 %.

2. Projektin lähtökohdat ja tavoitteet

Keväällä 2009 käydyissä Satakunnan sairaanhoitopiirin ja kuntien välisissä kumppanuusneuvotteluissa kirjattiin yhteiseksi tahtotilaksi: ”Sovittiin, että kunnat yhdessä sairaanhoitopiirin kanssa laativat yksityiskohtaisen kehitysvammaisten asumistarpeen alueellisen kartoituksen 31.12.2009 mennessä ja ehdotuksen toimenpidesuunnitelmaksi. Kokoonkutsujana sosiaalipalvelujen johtaja Pekka Kauppinen ja kunnista sosiaalijohtajat.”

Sosiaalipalvelut kutsuivat koolle Satakunnan viisi (5) muodostunutta tai muotoutumassa olevaa yhteistoiminta-aluetta, käyden kaikkien alueiden kanssa erikseen asiaa käsittelevän toimeenpanoneuvottelun. Neuvotteluissa esiteltiin ja hyväksyttiin erityishuollon johtaja Merja Paavolan laatima projektisuunnitelma sekä nimettiin alueellisten työryhmien jäsenet ja ohjausryhmän jäsen. Projektisuunnitelma on liitteenä (Liite 1.)

Projektin lähtökohtana on ollut mm. kehitysvammaisten asumisen valtakunnallinen tilanne. Siihen ajantasaista tietoa sekä laitoshoidon tilanteesta että avohuollon asumisen ja siihen liittyvän yksilöllisen tuen tarpeista tuotti selvityshenkilö Markku Niemelän laatima STM selvityksiä 2007:73 Kehitysvammaisten yksilöllinen asuminen. Selvityksessä todettiin mm. että Suomessa on seuraavien 10 vuoden aikana noin 600 asunnon vuosittainen tarve kehitysvammaisille henkilöille. Satakuntaan suhteutettuna tämä tarkoittaa 30 - 40 asuntoa vuodessa. Kehitysvammaisten asumisen määrällinen ja laadullinen kehittämisen tarve syntyy pitkäaikaisen laitosasumisen hajauttamisen, itsenäistyvien nuorten aikuisten kotoa muuttamisen sekä ikään-tyneiden vanhempien luona asuvien kehitysvammaisten asumisen tarpeista.

Projektin lopputulostavoitteena oli kehitysvammaisten henkilöiden asumistarvekartoitus sekä toimenpidesuunnitelma (5 - 10 vuotta) Satakunnassa.

Lisäksi osatavoitteiksi asetettiin kehittyneet ja monipuolistuneet asumismuodot ja tuki- sekä työnjakopalvelujen tuottajien kesken mm. erikoistuminen.

3. Projektin toteutussuunnitelma

Projektin päävaiheet ositettiin taustatietojen ja lähtötilanteen selvittämiseen, identifioinnin kautta realistisen tavoitetilan/arvion määrittämiseen sekä yksilölliseen aikasuunnitelmaan. Ositukseen liittyi myös kehitysvammaisten haastattelut.

Taustatietojen ja lähtötilanteen selvittäminen hyödyntäen aikaisempaa dataa, sosiaalipalvelujen ja kuntien omia strategioita ja suunnitelmia, asiakasrekistereitä ym. käytettävissä olevaa aineistoa. Sovittiin datan keräämisestä ja kehitysvammaisten identifioinnista (sukupuoli, syntymävuosi, kotikunta, nykyinen asumismuoto, tavoitetila/arvio tarvittavasta asumismuodosta

sekä aikasuunnitelma/-arvio asumistarpeesta. Edellä mainittu data sovittiin koottavaksi kunnittain, alueittain, ikäryhmittäin ja asumismuodoittain.

Sovittiin myös datan syventämisestä haastattelujen avulla, jotka kohdentuivat kehitysvammaisiin henkilöihin. Kerätyn datan avulla pyrittiin sosiaalipalvelujen arvion ja kuntien arvion kautta saavuttamaan yhteinen näkemys asumistarpeista, josta puolestaan voidaan johtaa asumisen toimenpidesuunnitelmaa.

Aikatauluksi sovittiin projektin aloituskokoukset toukokuussa 2009, jossa mukana kuntien ja sosiaalipalvelujen edustajat. Työryhmien työsuunnitelma sovittiin tehtävän ennen kesälomia 2009. Varsinaisen projektityöskentelyn sovittiin alkavan elokuussa 2009.

Projekti sovittiin tehtävän ilman ulkopuolista rahoitusta, omakustanteisena virkamiestyönä sekä kunnissa että sosiaalipalveluissa.

4. Projektin organisaatio

Projektin organisaatio eli suoritus- ja johtamisjärjestelmä muodostui projektipäälliköstä, projektihenkilöstöstä ja asiantuntijoista, alueellisista projektiryhmistä sekä projektin seuraamiseksi ja valvomiseksi asetetusta ohjausryhmästä.

Resurssien osalta sosiaalipalvelujen edustus muodostui projektin ohjaajasta (erityishuollon johtaja Merja Paavola) ja projektipäälliköstä ota (palvelupäällikkö Marika Metsähonkala). Lisäksi asiantuntijana johtava sosiaalityöntekijä Heikki Mustonen ja sosiaalityöntekijät.

Kunnat/yhteistoiminta-alueet nimesivät jokaisesta kunnasta sosiaalityöntekijän alueelliseen työryhmään, joita muodostettiin viisi (5).

Projektin ohjausryhmän tehtäväksi asetettiin vastata projektin tavoitteiden toteutumisen valvonnasta ja keskeisistä päätöksistä sekä projektin lopputuloksen hyväksyminen.

Projektiryhmä muodostui 1 - 2 kuntien sosiaalitoimen kehitysvammahuollon edustajasta per alue sekä sosiaalipalvelujen em. edustajista. Projektin asiakasedustajan nimesi Satakunnan tukipiiri kevätkokouksessaan 2009.

Ohjausryhmän jäsenet:

sosiaalijohtaja Pirkko Mäkinen (Eurajoki)

perusturvajohtaja Ritva Vainio (Köyliö)

aikuispalvelujohtaja Tapani Santavirta (PoSa)

toimistopäällikkö Riitta-Liisa Salmi (Porin YTA-alue)

Maritta Tuominen, Satakunnan tukipiiri ry

johtava sosiaalityöntekijä Heikki Mustonen (sosiaalipalvelut) 28.2.2010 saakka

johtava sosiaalityöntekijä Riitta Niemi (sosiaalipalvelut) 1.3.2010 alkaen

palvelupäällikkö Marika Metsähonkala (sosiaalipalvelut), kokouksen sihteeri

erityishuollon johtaja (1.1.2010 alk. sosiaalipalvelujen johtaja) Merja Paavola,

ohjausryhmän pj. ja projektiraportin laatija.

5. Projektin toteuttaminen

Projektin aloituskokoukset pidettiin kuntien sosiaalitoimen johdon kanssa 21.4. - 26.5.2009 välisenä aikana viidellä Satakunnan yhteistoiminta-alueella. Aloituskokouksessa hyväksyttiin projektisuunnitelma sekä muodostettiin projektin organisaatio (ks. edellä).

Alueelliset projektityöryhmät kokoontuivat kolme kertaa jokaisella alueella eli yhteensä alueellisia projektiryhmien kokouksia pidettiin 15 kpl. Työryhmissä olivat edustettuina jokaisen kunnan sosiaalitoimen edustaja vaihdellen 1 - 3 osallistujaa kuntaa kohden.

Asumistarvekartoitus ja kehitysvammaisille suunnattu kysely valmistuivat tavoitteen mukaisesti vuoden 2009 loppuun mennessä. Tämän jälkeen projektissa edettiin Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisen ja STM:n ohjeistaman alueellisen suunnitelman kokoamiseen.

Valtioneuvoston 21.1.2010 tekemä periaatepäätös ohjelmaksi kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi vuosina 2010 - 2015 ja päätös ohjelman toimenpiteiden toteuttamisesta (Liite 2), ohjasi projektin jatkotyöskentelyä, jossa keskeisiksi tarkastelun kohteiksi nousivat pitkäaikaisen laitosasumisen hajauttaminen ja avohuollon asumistarpeisiin vastaaminen.

STM:n kirje 25.3.2010 ”Valtioneuvoston periaatepäätös ohjelmasta kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi” antoi ohjeistuksen alueellisten suunnitelmien tekemiseen. (Liite 3).

Periaatepäätöksen mukaan erityishuoltopiirit/kuntayhtymät ja alueen kunnat sekä muut keskeiset toimijat, laativat alueellisen suunnitelman 30.9.2010 mennessä. STM:n kirjeen yhteydessä lähetettiin ”Alueellisen suunnitelman tiedot – Liite 2” (Liite 4).

Alueellisten suunnitelmien pohjalta laaditaan sosiaali- ja terveysministeriön johdolla yhteistyössä muiden keskeisten toimijoiden kanssa koko maan kattava suunnitelma siitä, miten mahdollisesti tarvittava erityisosaamista edellyttävä laitoshoido ja sitä vastaava toiminta toteutetaan ohjelmakauden jälkeen. Valtakunnalliseen suunnitelmaan kirjataan myös lyhytaikaista laitoshoidoa korvaavien palvelujen kehittämiseen liittyvät toimenpiteet kuten kriisipalvelut, kuntoutuspalvelut ja muut nykyisin laitosten yhteydessä järjestettävät palvelut. Valtakunnallinen suunnitelma tehdään vuoden 2010 loppuun mennessä.

Satakunnassa projektin ohjausryhmä kokoontui 28.9.2009 - 24.5.2010 välisenä aikana yhteensä kolme (3) kertaa. Viimeinen projektin ohjausryhmän kokous on sovittu pidettäväksi syksyn 2010 aikana.

Kehitysvammaisten asuminen Satakunnassa hankkeen ohjausryhmässä käytiin läpi toimenpidesuunnitelman toteuttamista. Todettiin, että suunnitelmassa tulee ottaa mahdollisimman laaja-alainen kanta ja näkemys kehitysvammaisten asumisen järjestämisestä. Suunnitelmassa tulee huomioida mm. laitoshoidon hajauttamisstrategia. Yhtenä osa-alueena toimenpidesuunnitelmassa on uudisrakentamisen ohessa kartoittaa jo olemassa olevaa asuntokantaa. Tavoitteena oli tehdä kysely kunnille, jossa tiedusteltiin kunnan vapaata asuntokantaa, miten ne soveltuisivat kehitysvammaisten asumisen järjestämiseen ja kuinka mittavia investointeja tällainen hanke vaatisi. Todettiin, että uudenlaisia, erilaisia ja ennakkoluulottomiakin asumisratkaisuja on tehtävä, jotta tulevaan kehitysvammaisten asumistarpeeseen pystytään vastaamaan.

6. Projektin tulokset

6.1. Asumistarvekartoituksen tulokset

Tehdyssä kehitysvammaisten asumiskartoituksessa todettiin, että Satakunnassa asuu tällä hetkellä noin 1600 kehitysvammaista henkilöä. Tästä määrästä asumisen tarpeessa aikajanalla 1 – 5 vuotta on arvioitu olevan 184 kehitysvammaista henkilöä. Asumistarve on arvioitu virkamiesnäkökulmasta. Arviointi on tapahtunut kunnan/kaupungin ja sosiaalipalvelujen sosiaalityöntekijöiden yhteisissä tapaamisissa. Tästä asumistarpeesta on pois suljettu kaikki alle 16-vuotiaat kehitysvammaiset henkilöt, sekä Sastamalassa, Punkalaitumella ja Raumalla asuvat kehitysvammaiset henkilöt. Kokonaismäärässä (1600) he ovat laskettuina mukaan.

Yhteistoiminta-alueittain arvioidut asumistarpeet jakaantuivat seuraavasti:

Porin seudulla (Pori, Luvia, Merikarvia, Noormarkku, Pomarkku, Ulvila) asumistarve kehitysvammaisilla henkilöillä aikajanalla 1 – 5 vuotta on 72 henkilöllä. Määrittelemättömällä aikajanalla heti → yli viisi vuotta asumistarve on 216 henkilöllä.

Keski-Satakunnassa (Harjavalta, Kokemäki, Nakkila, Eurajoki, Huittinen, Kiikoinen) asumistarve kehitysvammaisilla henkilöillä aikajanalla 1 – 5 vuotta on 56 henkilöllä.

Määrittelemättömällä aikajanalla heti → yli viisi vuotta asumistarve on 105 henkilöllä.

Pyhäjärvisseudulla (Eura, Köyliö, Säkyli) asumistarve kehitysvammaisilla henkilöillä aikajanalla 1 – 5 vuotta on 30 henkilöllä. Määrittelemättömällä aikajanalla heti → yli viisi vuotta asumistarve on 56 henkilöllä.

PoSa:n alueella (Honkajoki, Kankaanpää, Karvia, Siikainen, Jämijärvi + Lavia) asumistarve kehitysvammaisilla henkilöillä aikajanalla 1 – 5 vuotta on 25 henkilöllä. Määrittelemättömällä aikajanalla heti → yli viisi vuotta asumistarve on 81 henkilöllä.

6.2. Kehitysvammaisille suunnatun asumistarvekartoituksen tulokset

Asumistarvekartoituksen jälkeen lähetettiin oma asumistarvekysely kaikille niille 184 kehitysvammaiselle henkilölle, joiden arveltiin olevan asumisen tarpeessa 1 – 5 vuoden sisällä. Kyselyssä tavoitteena oli nostaa kehitysvammaisten oma mielipide esille siitä, millaisessa asumisen tarpeessa he itse mielestään ovat 1 – 5 vuoden sisällä vai onko tarvetta ollenkaan. Kyselyllä kartoitettiin myös vastaajien toimintakykyä ja näin mahdollisten palvelujen tarvetta ja asumismuotoa.

Kyselylomakkeet toimitettiin asiakkaille 4.9.2009 ja viimeinen palautuspäivä lomakkeilla oli 18.9.2009. Kyselylomakkeita kyseisenä ajankohtana palautui 91 kappaletta. Järjestettiin uusintakysely, jonka palautuspäiväksi ilmoitettiin 9.10.2009. Vastauksia palautui näiden kyselyjen jälkeen yhteensä 124 kappaletta. Vastausprosentti oli 67,4 %.

Ohessa kehitysvammaisille henkilöille suunnattu kyselylomake sekä kyselylomakkeen mukana lähetetty saatekirje (Liitteet 5 ja 6).

Kyselyn tuloksena saatiin asiakasnäkökulma asumisen tarpeeseen Satakunnan eri alueilla.

Porin seudulla kyselyjä toimitettiin 72, vastauksia asumistarpeesta tuli 43 henkilöltä, 8 henkilöä ei vastannut asumistarvetta koskevaan kysymykseen.

Keski-Satakunnassa kyselyjä toimitettiin 56, vastauksia asumistarpeesta tuli 41 henkilöltä, kaikki vastasivat asumistarvetta koskevaan kysymykseen.

Pyhäjärvisseudulla kyselyjä toimitettiin 30, vastauksia asumistarpeesta tuli 20 henkilöltä, joista yksi ei vastannut tulevaa asumistarvetta koskevaan kysymykseen.

PoSa:n alueella kyselyjä toimitettiin 25, vastauksia asumistarpeesta tuli 18, joista yksi ei vastannut asumistarvetta koskevaan kysymykseen.

Pääsääntöisesti tuleva asumistarve painottui ns. autettuun asumiseen. Vähemmälle huomiolle jäivät ohjattu ja tuettu asuminen. Tosin epäselväksi jäi, tiesivätkö vastaajat tuetusta asumisesta tarpeeksi, ottaessaan siihen kantaa.

Lähetetyn kyselyn saatekirjeessä mainittiin, että kyselyn aineistoa tullaan käyttämään myös Pro gradu –tutkielmassa, jonka tekee Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan opiskelija ja sairaanhoitopiirin sosiaalipalvelujen vt. sosiaalityöntekijä Minna Heinonen. Kyseinen tutkielma ei ole vielä käytettävissä.

6.3. Muille palvelun tuottajille lähetettyjen kyselyjen tulokset

Yksityisiltä palveluntuottajilta pyydettiin vastauksia siitä, miten kehitysvammaisten tulevat asumistarpeet ovat heillä otettu huomioon, suunniteltaessa kehitysvammaisten laadukasta asumista, sekä ovatko he suunnitelleet toiminnan laajentamista, erikoistumista ym. (Liite 7). Kyselyjä lähetettiin 17 kpl ja vastauksia saatiin 10 kpl. Ainostaan kolme palveluntuottajaa antoi vastauksen, jossa heillä on mahdollisuus toiminnan laajentamiseen tarvittaessa. Muut eivät olleet harkinneet toiminnan laajentamista.

6.4. Kuntien kiinteistötoimelle lähetettyjen kyselyjen tulokset

Kysely kuntien/kaupunkien kiinteistötoimelle lähetettiin 18.2.2010 ja vastaukset pyydettiin 15.4.2010 mennessä. Kyselyn pääpaino oli kartoittaa kunnissa vapaana olevia kehitysvammaisten asumiseen soveltuvia asuntoja sekä olemassa olevia peruskorjauskohteita samaan käyttötarkoitukseen (Liite 8).

Kyselyjä lähetettiin 22 kpl ja vastauksia saatiin 16 kpl. Kaikki vastaukset pitivät sisällään sen, että kunnilla ei ole sellaisia tiloja, jotka soveltuisivat kehitysvammaisten asumiseen.

7. STM kyselyn (Liite 2) tulosten yhteenveto Satakunnassa

Valtioneuvoston periaatepäätös ohjelmasta kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi / Alueellisen suunnitelman tiedot (STM Liite 2)

Satakunta alueena on kuvattu edellä kappaleessa kaksi. Satakunnan seutukunnista on muodostunut tai muotoutumassa yhteensä **viisi (5) yhteistoiminta-alueita** ja yhteensä 22 kuntaa. Raportoinnissa noudatetaan tätä alue-jakoa seuraavasti:

1. Porin seutu / yhteistoiminta-alue: Luvia, Merikarvia, Noormarkku, Pomarkku, Pori ja Ulvila
2. Rauma
3. Pyhäjärvisseutu: Eura, Köyliö, Säskylä

4. Keski-Satakunta: Eurajoki, Harjavalta, Huittinen, Kiikoinen, Kokemäki ja Nakkila
5. PoSa (Pohjois-Satakunta): Honkajoki, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia ja Siikainen. Lisäksi Lavia.

Yhteistoiminta-alueiden lisäksi raportissa on mukana Satakunnan kehitysvammaisten tukipiiri ry:n kannanotot kehitysvammaisten asumiseen ja sen kehittämiseen sekä Satakunnan sairaanhoitopiirin sosiaalipalvelujen toimialueen toimintatiedot ja suunnitelmat STM Liite 2 mukaisesti.

Raportin ohessa on liitteenä STM Liite 2 mukaisten tietojen koonti koko Satakuntaa koskien (Liite 9) sekä alueellisesti kootut tiedot viideltä yhteistoiminta-alueelta (Liite 10).

Yksittäisten kuntien vastauksia ei ole nähty mielekkääksi liittää käsillä olevaan raporttiin.

Paikallisella tasolla ne nähdään arvokkaina tietoina suunnitelman ja toimeenpano-ohjelman jatkotyöstämisessä.

1) Laitospaikkojen nykytilanne ja tulevaisuus

Satakunnan erityishuoltopiirissä (1.1.2009 alkaen Satakunnan sairaanhoitopiirin sosiaalipalvelujen toimialue) laadittiin vuonna 2001 laitoshoidon kehittämisstrategia, joka piti sisällään ennusteet pitkäaikaisen laitoshoidon vähentämisestä sekä suunnitelmat lyhytaikaisen ja kuntouttavan laitoshoidon lisäämisestä. Tavoitteena oli Antinkartanon (ent. keskuslaitos) toiminnan muuttaminen yhä enemmän kuntoutus- ja tutkimuskeskukseksi. Antinkartanon kuntoutuskeskus on ainoa kehitysvammaisten laitoshoidon yksikkö Satakunnassa. Kehitysvammaisten asukkaiden ja asiakkaiden lisäksi Antinkartanon kuntoutuskeskus tarjoaa palveluja myös muille oppimisessa, ymmärtämisessä, kommunikoinnissa ja toiminnan ohjauksessa tukea tarvitseville ja heidän läheisilleen.

Strategian mukainen tavoite oli, että vuoden 2010 lopulla Antinkartanossa olisi enintään 60 pitkäaikaista asukasta. 6.9.2010 kehitysvammadiagnoosilla laitoshoidossa asuvia pitkäaikaisia on 99 henkilöä. Tavoite on jäänyt saavuttamatta vaihtoehtoisten asumisratkaisujen puutteen vuoksi. Ei ole ollut paikkoja, minne laitosasumista hajauttaa.

2000 luvulla laitospaikat ovat vähentyneet yhteensä noin 60 asukkaalla ja asumispalvelut lisääntyneet vastaavalla määrällä. Luonnollinen poistuma laitoksesta on ollut 1 - 8 henkilöä/vuosi keskiarvon ollessa vuositasolla 3 - 4 asukasta. Kuntien palveluihin laitoksesta on

siirtynyt lähinnä porilaisia kehitysvammaisia noin 20, joista osa on paluumuuttanut takaisin laitokseen lähinnä haasteellisen käyttäytymisen ja psyykkisten ongelmien vuoksi. Yksityisille palveluntuottajille siirtymiset ovat olleet yksittäisiä ja jääneet määrältään vähäiseksi.

Antinkartanon kuntoutuskeskuksessa 99 kehitysvammaisen pitkäaikaisasukkaan lisäksi on yhdeksän (9) muuta pitkäaikaisasukasta, joista kuusi (6) on aikuisiässä vammautuneita henkilöitä ja kolme (3) lastensuojelun asiakkaita.

Laitoksessa vaativien tilapäisasukkaiden määrä on lisääntynyt. Syyskuussa 2010 alle 18-vuotiaita säännöllisen tilapäishoidon asiakkaita on 13. Tilapäisen laitoshoidon syynä on autismi, autismin kirjon oireet, vaikea kehitysvammaisuus monialaisin oirein, INCL-lapset. Kaikkiaan 13 sellaista lasta tai nuorta, joiden tilapäishoitoa ei voi järjestää kevyemmissä olosuhteissa. Heidän hoitoaikansa muodostuvat pitkiksi ja tilapäishoidon aikana suunnitellaan sekä toteutetaan kuntouttavia menetelmiä, jotta pystyttäisiin ehkäisemään tulevaisuuden pitkäaikainen laitosasuminen.

Arvion mukaan vuonna 2016 pitkäaikaiset laitospaikat ovat vähentyneet 50 - 55 asukkaaseen ja pitkäaikaisasumisen päättymisajankohdaksi arvioidaan vuosi 2025.

Tämä edellyttää vähintään yhden asumisyksikön perustamista vuodessa. Arvion mukaan jokaisen uuden asumisyksikön perustamisen yhteydessä laitoksesta voisi siirtyä 3 - 4 pitkäaikaisista kehitysvammaista asukasta avohuollon yksiköihin. Siirtymä on mahdollista siten, että kevyemmin autetuista asumisyksiköistä siirrytään tuettuun asumiseen ja vastaavasti ns. autetusta asumisesta siirrytään ohjattuun. Näin saadaan tilaa nykyisiin ryhmäkoteihin laitoksesta siirtyville kehitysvammaisille. Uudet asuntoryhmät on tarkoitettu erityisesti itsenäisemmässä asumisessa selviytyville, joiden mahdollisena tavoitteena on entistä itsenäisempään asumiseen siirtyminen (tukiasuminen).

Satakunnan sairaanhoitopiirin sosiaalipalvelujen toimialueella on rakennettu vuosien 2005 - 2009 aikana kolme (3) vahvasti tuettua, ympärivuorokautisesti henkilöstömitoitettua ryhmäkotia ja yksi (1) ns. ohjatun asumisen yksikkö, jossa pääpaino on asumiskartoituksissa ja asumisvalmennuksessa ja jokaisen asukkaan kohdalla tavoitteena on tukiasumiseen siirtyminen. Tämän kaltaisia yksiköjä tarvitaan selkeästi lisää. Arvion mukaan jokaisella Satakunnan yhteistoiminta-alueella pitäisi olla tämänkaltaisen yksikkö.

Laitosrakennusten käyttöön liittyen, Antinkartanon kuntoutuskeskuksen supistuessa vuosien myötä, tiloja on vuokrattu ulkopuolisille. Luovin koulutuskuntayhtymän käytössä on tiloja kolmelle eri kehitysvammaisten ammatillisen koulutuksen suuntautumisvaihtoehdolle sekä valmentavaan koulutukseen. Lisäksi yksi sosiaalipalveluilta vapautunut palvelukoti on Ulvilan vanhustenhuoltoyhdistys ry:n käytössä dementiayksikkönä.

Laitosalueen tuleva käyttö koostuu osittain kuntoutusasiakkaiden tutkimus- ja kuntoutustoimintaan käytettävistä tiloista, mahdollisesti kriisipaikoista ja erityisen haasteellisen, laitoshoidon vaativan hoidon ja kuntoutuksen järjestämisestä. Vapautuvia tiloja vuokrataan niitä tarvitseville ja toimintaympäristöön soveltuville palveluntuottajille.

2) Asuntohankkeet

a) Suunnitellut uudistuotantokohteet vuoteen 2016

Satakunnan kunnista ainoastaan Rauma ilmoittaa suunnitelmissa olevan kaksi (2) ryhmämuotoista asumisyksikköä (10–paikkainen autettu yksikkö ja 8–paikkainen autismiyksikkö).

Rauman kaupungilla on oma kehitysvammahuollon strategia ja sen mukaisesti tavoitteena on tuottaa kehitysvammaisten asumispalvelut omana palvelutuotantona.

Porin kaupungilla ei ole suunnitelmia uudistuotannosta, vaan olemassa olevien tilojen hyödyntäminen ja nykyisten tilojen käyttötarkoituksen muutoksin toteuttaa kehitysvammaisten asumispalveluja. Pori tuottaa avohuollon asumispalvelut omana toimintanaan.

Pyhäjärviseläudulle on suunnitteilla vuonna 2015 yhteensä 8–paikkainen ns. ohjatun asumisen yksikkö.

Keski-Satakunnassa ja PoSa:n alueella ei ole suunnitelmissa uudistuotantokohteita.

Yhteensä Satakunnan kuntien suunnitelmissa on kolme uutta asumisyksikköä. Rauma ja Pyhäjärviseläutu pyrkivät ensisijaisesti uudisrakentamaan asumisyksiköt ja toissijaisesti muutoksin ja peruskorjaten. Pori pyrkii muutosten ja peruskorjausten kautta hoitamaan asian ja toissijaisesti rakentamaan, jos ei tiloja löydy (5 kohdetta).

Uudistuotantona toteutettuja erillisiä asuntoja ei ole Satakunnan kuntien suunnitelmissa.

Satakunnan sairaanhoitopiirin sosiaalipalvelujen toimintasuunnitelmaan vuosille 2011 - 2014 on tavoitteeksi asetettu 1 - 2 kpl 12 + 3 -paikkaista asuntoryhmää vuosittain, mikäli ARA myöntää uudistuotantoon avustusta. Yhden asuntoryhmän rakentaminen Kokemäelle alkaa maaliskuussa 2011. Siihen on olemassa ARA:n myöntämän avustuksen ehdollinen päätös. Marraskuussa 2010 ARA:n hakuun lähtee kaksi (2) uudisrakentamisen hanketta, Eurajoki ja kolmannelle hakukierrokselle ja uutena hakuna asuntoryhmä Huittisiin. Mikäli ARA:n avustusta suunniteltuihin kohteisiin myönnetään, voidaan Eurajoen asumisyksikön rakentaminen alkaa syksyllä 2011 ja Huittisten keväällä 2012. Vuosille 2012 - 2013 on suunnitelmassa asuntoryhmän rakentaminen Säskylään ja vuonna 2014 mahdollisesti PoSa:n alueelle, todennäköisimmin Kankaanpäähän.

Edellä mainittuihin kohteisiin tulevien asukkaiden määräksi vuosina 2010 - 2015 ovat kunnat arvioineet laitoksista muuttavia 0, vanhempien ja muiden lähisukulaisten luota muuttavia 25 henkilöä ja muualta muuttavia kolme (3) henkilöä.

Satakunnan sairaanhoitopiirin sosiaalipalvelut arvioivat samalla aikavälillä laitoksesta muuttavan 15 - 20 henkilöä, vanhempien ja muiden lähisukulaisten luota muuttavia 45 henkilöä ja muualta muuttavia ei ollenkaan.

b) Olemassa olevien asuntojen peruskorjaustarpeet ja mahdollinen lisärakentaminen

Satakunnan kuntien osalta peruskorjausta tarvitsevien asuntojen määrä asumisyksiköissä on yhteensä kaksi (2) yksikköä, jotka molemmat ovat Rauman kaupungin asumisyksikköjä (Samppustenkoto ja Kinno). Rauman kaupungin suunnitelmissa peruskorjaukset ja mahdollinen lisärakentaminen tehdään kaupungin omin taloudellisin resurssein.

Sairaanhoitopiirin osalta ei ole suunnitelmissa asumisyksikköjen mittavampia peruskorjauksia. Tarpeita tällä hetkellä arvioiden on, mutta niiden muuttaminen tämän päivän kriteerit täyttäväksi asunnoiksi ei ole realistista. Lähinnä vanhojen asumisyksiköiden siirtäminen muuhun käyttötarkoitukseen ja muiden ylläpitäjien palvelutuotantoon on arvion mukaan realistisempaa.

Kuntien arvion mukaan ei ole tarvetta tai mahdollisuutta peruskorjata erillisiä asuntoja (tukiasunnot). Sosiaalipalvelut on tehnyt hyvää yhteistyötä Porin kaupungin omistaman YH-asunnot Oy:n kanssa kerrostaloasuntojen peruskunnostuksesta kehitysvammaisten käyttöön.

Helmikuussa 2011 yksi sosiaalipalvelujen ohjatun asumisen yksikkö siirtyy YH-asuntojen kunnostaman kerrostalon yhden koko kerroksen tiloihin sisältäen yhdeksän (9) erillisasuntoa ja yhden asunnon henkilöstön tukipalvelupisteeksi ja yhteiseksi asukastilaksi. Tämänkaltaisen toiminnan laajentaminen/kehittäminen on yksi sosiaalipalvelujen painopiste alueista. Toiminnan arvioidaan myös vastaavan hyvin kotoa muuttavien kehitysvammaisten asumistarpeisiin, riittävän ja yksilöllisesti arvioidun tuen saatavilla ollessa.

c) Rakennusten käyttötarkoituksen muutokset ml. siihen liittyvät peruskorjaustarpeet kehitysvammaisten asumiskäyttöön

Raumalla käyttötarkoituksen muutokset ml. siihen liittyvät peruskorjaustarpeet nousevat esille siinä vaiheessa, jos kaupunki ei investoi uusiin rakennettaviin yksiköihin (2 kpl)

Porissa käyttötarkoituksen muutokset toteutetaan, kun 20-paikkainen vanhustenhoitoyksikkö muutetaan peruskorjauksin kehitysvammaisten ryhmäkotiasunnoiksi. Lisäksi Porissa muutoksina haetaan joko peruskorjaten tai uudistuotantona 4 asumisyksikköä ja yhtä 8-paikkaista tukiasumisyksikköä.

Erillisasuntojen määrä (tukiasumisen toteuttaminen) Satakunnassa on 8 – 9 asuntoa.

Satakunnan sairaanhoitopiirillä erillisasuntojen tarve vuosina 2010 - 2015 on (5 asuntoa / 1 vuosi) = 25 asuntoa ohjelmakaudella.

Kuntien (Pori) mielestä ainoastaan 1 - 3 laitoshoidon asukasta siirtyisi edellä mainittuihin kohteisiin. Paikat ovat tarkoitettu avohuollosta, vanhempien luota muuttaville henkilöille, yhteensä 84 henkilöä.

3) Asumiseen liittyvä henkilöstö

Tämän hetkinen henkilöstömäärä Porin seudulla on 99 henkeä ja Pyhäjärvisseudulla 11 henkeä, yhteensä 110 henkilöä.

Henkilöstön arvioitu lisätarve Porin seudulla on 50 ja Pyhäjärvisseudulla 5 henkilöä, yhteensä 55 henkilöä.

Satakunnan sairaanhoitopiirissä avohuollon 12 asumisyksikössä työskentelee 74 vakituista henkilöä mitoituksen ollessa ns. autetussa asumisessa 0,5 - 0,6 ja ohjatussa asumisessa 0,3 – 0,4.

Laitoshoidon henkilöstö Antinkartanon kuntoutuskeskuksen seitsemässä (7) palvelukodissa on tällä hetkellä 128 vakituista vakanssia, mitoituksen vaihdella 0,8 – 1,5 välillä.

Lisäksi laitoshoidossa on määräaikaista työsuhdetta henkilökohtaisen hoitajuuden vuoksi.

Henkilökohtaisen hoitajuuden syynä on asiakkuuden vaatimustaso suhteessa käytettävään resurssiin. Pitkäaikaisista 99 asukkaasta yhteensä 10:llä ja 12:sta tilapäisasukkaasta yhteensä 11:llä on 1 - 2 henkilökohtaista hoitajaa vuorokaudessa sekä yhdellä asiakkaalla kolme henkilökohtaista hoitajaa vuorokaudessa.

Henkilökohtaisten hoitajien käyttötarve kuvastaa asiakkaiden hoidon ja kuntoutuksen asettamia mittavia erityisvaatimuksia.

Henkilöstön lisätarve asumiseen liittyvissä palveluissa 1.1.2016 mennessä arvioidaan olevan kunnissa 110 henkilöä ja sairaanhoitopiirin sosiaalipalveluissa 35 henkilöä. Tämä arvio käsittää viisi (5) uutta asumisyksikköä á 10 työntekijää. Vähennettäessä tästä luvusta laitoksesta siirtyvät 3 - 4 työntekijää vuosittain, saadaan lisätarpeeksi noin 35 uutta työntekijää.

Antinkartanon kuntoutuskeskuksesta asumispalveluihin siirtyvän henkilöstön määrä arvioidaan olevan vuosina 2012 - 2016 vuosittain 3 - 4 henkilöä eli yhteensä 15 - 20 henkilöä. Arviointi on suoritettu vaikeavammaisten laitosasukkaiden siirtymisen vaativan 1:1 mitoituksen mukaisesti.

Henkilöstörakenne noudattaa nykyistä rakennetta eli moniammatillista työryhmää, jossa on lähinnä esimiehiä, sairaanhoitajia, hoitajia ja ohjaajia.

Laitoksesta avohuoltoon siirtyvät asiakkaat tarvitsevat keskimäärin enemmän tukea kuin nykyisin esim. ryhmäkodeissa asuvat kehitysvammaiset henkilöt. Asiakkaiden vaikeavammaisuus ja haasteellisuus asettaa henkilöstömitoitukselle omat vaatimuksensa. Henkilöstömitoitus on myös suhteessa siihen, miten kunnat vastaavat päivä- ja työtoiminnan tarpeisiin. Mikäli kunta vähentää näiden palvelujen järjestämistä, jää asukkaita yhä enemmän asuntoihinsa vaille mielekästä päivätoimintaa ja arjen tervettä rutiinia. Tämä kasvattaa henkilöstön tarvetta omalta osaltaan.

Asumisen erityisosaamisen tukipalvelujen järjestämiseen kunnat eivät ole antaneet vastauksia. Sosiaalipalvelujen osalta asiantuntijapalvelut/erityisosaamiskeskus resurssikeskuksena tarjoaa moniammatillisiin vastaanottoihin, yksilövastaanottoihin ym. tarvittaviin kuntoutussuunni-

telman tekemiseen ja seurantaan liittyviä palveluja. Erityistarpeet liittyvät kehitysvammalääkärin sekä psykologin että sosiaalityön palveluihin.

4) Arvio eri palvelujen piirissä olevien kehitysvammaisten henkilöiden määrästä vuonna 2016

Kehitysvammaisten henkilöiden määrä Porin seudulla on 700, Raumalla 170, PoSa + Lavia 180, Pyhäjärvisseudulla 195 ja Keski-Satakunnassa 302. Yhteensä noin 1600 kehitysvammaista henkilöä.

Heistä seuraavia palveluja tarvitsevia arvioidaan olevan Satakunnassa:

• omaishoidon tuki	422 henkilöä
• muut perheen tukipalvelut, esim. lomitus, lyhytaikaishoito	211 henkilöä
• henkilökohtainen apu	140 henkilöä
• palveluasuminen (vpl)	83 henkilöä
• asumisyksikköjen antama apu ja tuki (ryhmäasuminen, tukiasunnot)	176 henkilöä
• kotihoito (kotipalvelu ja kotisairaanhoido)	175 henkilöä
• päivä- ja työtoiminta	931 henkilöä
• muu (t) palvelu (t), mi(tk)ä → tukiasuminen	82 henkilöä

Tällä hetkellä sosiaalipalvelujen asumispalveluissa on 22 henkilöä avohuollon/asumisohjauksen piirissä (tukiasuminen).

5) Kehittämistyö

Kehittämistyön osalta tässä yhteydessä raportoidaan kaikki eri alueilta tai yksittäisistä kunnista tulleet kommentit esitettyjen kysymysten mukaisesti.

Millaisia ja kenelle tarkoitettuja asumisratkaisuja alueellanne tarvitaan ottaen huomioon esimerkiksi vaikea- ja monivammaiset, autismin kirjo, haastavasti käyttäytyvät ja muut erityistarpeet?

Rauma: autettu asumisyksikkö, autismikoti sekä itsenäisesti asuvien ohjaus.

Porin seutu: vanhenevat kehitysvammaiset, autismin kirjon ja haastavasti käyttäytyvät kehitysvammaiset, tuettua asumista, satelliittiasumisen (tukiasumisen) kehittäminen

PoSa: Akuutteja tarpeita ei ole tiedossa, mutta oletus on, että lievästi kehitysvammaisille tarvitaan muutama tukiasunto pääasiassa Kankaanpäähän. Lisäksi ryhmämuotoinen nuorten, kotoa pois muuttavien asunto todennäköisesti tarvitaan. Tällä hetkellä ja jonkun aikaa tulevaisuudessakin tarjontaa on yksityisten palvelujentuottajien taholta enemmän kuin tarvetta.

Pyhäjärvisseutu (Säkylä): autettu asumisyksikkö, tuettua asumista, sekä autismin kirjon omaavat

Pyhäjärvisseutu (Köyliö): autismi ja asperger asiakkaiden yksiköt

Keski-Satakunta (Eurajoki): Eurajoki tarvitsee ensisijaisesti asumispalveluita niille kehitysvammaisille henkilöille, jotka asuvat vielä lapsuudenkodeissaan. Lisäksi tarvetta tilapäisasumiselle. Kaikki palvelut pyritään toteuttamaan ostopalveluina, palveluja tuottavalta taholta → sairaanhoitopiiri.

Keski-Satakunta (Harjavalta): asumisratkaisuja autismin kirjon henkilöille

Keski-Satakunta (Nakkila): Nakkilassa oleva Satakunnan sairaanhoitopiirin hallinnoima Arantilanrivi on erittäin hyvä ja sen tyylistä palvelua olisi hyvä lisätä (tukiasuminen)

Keski-Satakunta (Kokemäki): Autismin kirjon henkilöille ja vaikeavammaisille tarvittaisiin sopivia paikkoja.

Keski-Satakunta (Kiikoinen): Asiakkaamme tulevat tarvitsemaan autettua asumista ja lyhytaikaispaikkoja (hankitaan ostopalveluina)

Keski-Satakunta (Huittinen): Huittisiin tarvitaan kehitysvammaisten asuntola, koska täällä asuu paljon kehitysvammaisia vanhempiansa luona. Huittisten perusturvalautakunta on hankkinut sopivan tontin asuntolaa varten. Asuntolahanke etenee. Huittisissa tarvitaan myös lisää tilapäishoitopaikkoja. Huhkolankotoon ei voi lisätä tilapäishoitoa. Huhkolankoto ei ota vaikeasti monivammaisia eikä lapsia. Huittislaiset käyttävät myös Kepolankotoa sekä pysyvänä asuntolana että jonkin verran myös tilapäisenä hoitopaikkana.

Tilapäishoitoa tarvitsevat myös monivammaiset lapset ja nuoret.

Perhehoitopaikkoja tarvitaan lisää, koska haastavasti käyttäytyville lapsille ei löydy tilapäisiä perhehoitopaikkoja eivätkä vanhemmat haluaisi laitokseen alakouluikäistä lasta.

Kuntoutusohjaus on nyt ainoa tukimuoto, joka on jalkautunut perheisiin. Siitä perheet hyötyvät.

Moniammatillista vastaanotto voisi kehittää kevyempään ja harvemmin kokoontuvaan suuntaan.

Kehitettävä yhteistoimintavastaanottoa paikallisen terveystieteiden kanssa.

Kehitysvammalääkärin puhelinkonsultaatiomahdollisuus esim. kouluterveydenhoitaja.

Satakunnan kehitysvammaisten tukipiiri ry: Satakunnan tukipiirin alueella odotetaan asumisyksiköiden rakentamisen jatkuvan ja asuntoja saatavan lähelle kotikuntaa.

Millaista asumiseen liittyvien yksilöllisten palvelujen kehittämistä ja arviointia alueellanne on erityisesti monivammaisten, paljon tukea tarvitsevien sekä haastavasti käyttäytyvien kehitysvammaisten henkilöiden tarpeisiin ohjelmakaudella?

Rauma: Itsenäisesti asuvien ohjauksen lisääminen ja kehittäminen.

Porin seutu: Tilapäishoidon kehittäminen laadullisesti ja määrällisesti tarkoituksenmukaiseksi, Asiakkaat heille parhaiten sopivissa asumisyksiköissä.

Keski-Satakunta (Eurajoki): Kunta laatii alueensa kehitysvammaisille henkilöille yksilölliset palvelusuunnitelmat. Palvelusuunnitelmissa korostuu asiakaslähtöisyys.

Keski-Satakunta (Nakkila): Jokaiselle kehitysvammaiselle tehty palvelusuunnitelma ja sitä kautta edetään yksilökohtaisesti, mukaan otetaan asiakaskohtaisesti eri ammattiryhmiä.

Keski-Satakunta (Kokemäki): Asumisen kehittämiseen liittyviä projekteja käynnissä. Tavoitteena on, että jokainen ihminen saisi sellaista tukea asumisessa kuin hän tarvitsee ja jokaiselle räätälöitäisiin omista tarpeista lähtöisin oleva palvelukokonaisuus.

Keski-Satakunta (Kiikoinen): ei omaa palveluntuotantoa, hankitaan ostopalveluna

Pyhäjärvisseutu (Säkylä): päivätoiminnan kehittäminen, tuetun asumisen kehittäminen (asumisvalmennus)

Satakunnan kehitysvammaisten tukipiiri ry: Henkilökunnan erityisosaaminen on taattava ja erikoistuminen kehitysvammaisiin on tärkeää. Asumisyksiköiden jakautuminen tiettyihin ”ongelmallisuuksiin” ehkä pystyy turvaamaan jokaiselle asukkaalle mahdollisuuden laadukkaaseen ja yksilölliseen elämään. Henkilökuntamäärän odotetaan olevan niin laaja, että osallistuminen sosiaaliseen elämään onnistuu yksilöllisesti. Arviointia asumisyksiköiden toimivuudesta odotetaan yhteistyönä kuntien (maksajan ominaisuudessa) ja rakentavana yhteistyönä

läheisten kanssa. Kunnilta odotetaan yhteistyössä aloitteellisuutta, ettei aina tarvitse pyytää, vaan ne avoimesti tarjoavat yhteistyötä.

Miten kehittäisitte alueellanne osaamis- ja tukikeskusten toimintaa sekä ns. liikkuvia erityisosaamista tarjoavia/avopalveluja tukevia palveluja kehitysvammaisten ja heidän omaistensa tukemiseen?

Rauma: Osaamiskeskuksen toiminta on laadukasta ja monipuolista. Liikkuva erityisosaaminen tuo palveluja lähemmäksi kuntalaisia, jolloin verkostojen kokoontuminen helpompaa (vähemmän ”luukutusta”), dokumentointi terävöityisi nykyisten useiden eri ohjelmien ja kirjausten sekamelskassa ja osaamista kertyisi myös kuntatason perustyöhön. Raumalla saatu hyviä kokemuksia vuoden verran toimineesta kehitysvammaneuvolasta, jota on pidetty Raumalla.

Porin seutu: Avohuollon ohjauksen kehittäminen tukemaan kehitysvammaisten kotona asumista ja vanhempien jaksamista. Haastavasti käyttäytyvien kehitysvammaisten henkilöiden palvelut maakunnallisesti. Perustason vastaanottopalvelujen tarjoaminen kuntatasolla.

Keski-Satakunta (Eurajoki): Eurajoen kunnassa tällä hetkellä agendalla on toimintakeskuksen tilojen laajennus ja saneeraaminen.

Keski-Satakunta (Harjavalta): henkilökohtainen apu -järjestelmän kehittäminen, lomituspalvelujen kehittäminen

Keski-Satakunta (Nakkila): kotona asuvien kehitysvammaisten omaisille enemmän tukea ja tietoa eri mahdollisuuksista

Keski-Satakunta (Nakkila): henkilökohtaisen avun keskus, psykologin ja lääkärinpalvelut

Satakunnan kehitysvammaisten tukipiiri ry: Yhteistyötä ja avointa tiedottamista eri osapuolten välillä. Mitä ymmärretään osaamis- ja tukikeskuksilla? Palvelusuunnitelman on oltava suunnitelma, johon tukeudutaan asiakkaan muutoksissa, eikä se saa jäädä tekemättä ja siten vain paperiksi. Yhteistyötä keskustelua eri toimijaosapuolten välillä (sairaanhoitopiiri, kunnat, yksityiset palvelun tuottajat).

Millaisia lyhytaikaisia kuntoutus ja tutkimuspalveluja alueellanne jatkossakin tarvittaisiin ja mikä on tilanne alueellanne näiden palvelujen kehittämisessä (esim. kriisipalve-

lut, kuntoutuspalvelut ja muut nykyisin laitosten yhteydessä järjestettävät lyhytaikaiset erityispalvelut)

Rauma: Katajan kriisi- ja kuntoutusjaksot

Porin seutu: YTA-alueella tarvitaan kuntoutus- ja tutkimuspalveluja erityisesti haastavasti käyttäytyville kehitysvammaisille henkilöille.

Pyhäjärvisseutu (Säkylä): Sairaanhoidopiirin toteuttama kuntoutuspalvelut ja lyhytaikainen laitoshoido (kriisi) jatkossakin tarpeen.

Keski-Satakunta (Eurajoki): Lyhytaikainen kuntoutus- ja tutkimuspalvelut toteutetaan jatkossakin ostopalveluina sairaanhoidopiiriltä. Tarvetta on mm. moniammatillisen työryhmän laa-
timille yksilöllisille tilannekartoituksille ja kuntoutussuunnitelmille.

Keski-Satakunta (Harjavalta): moniammatilliset vastaanotot

Keski-Satakunta (Nakkila): Nakkilaan tarvittaisiin Arantilanrivin (Satakunnan sairaanhoidopiirin tuottama palvelu, tukiasuminen) tyyppisiä palveluja enemmän, kuten asumiskartoitus-
jaksot, sekä kotiin annettava tuki. Asperger-ihmiset tuottavat enenevässä määrin työtä. Osaa-
minen ja toimiminen näiden ihmisten kanssa on tärkeää. Aune-hanke ollut tässä erittäin hyvä.

Keski-Satakunta (Kokemäki): Satakunnan sairaanhoidopiirin sosiaalipalvelujen erityisosaa-
miskeskuksesta saa erityispalveluja tarvittaessa. Tarpeita on mm. lyhytaikaisille kuntoutus-
palveluille ja erilaisille kriisipaikoille. Tilanteen kärjistyttyä kotona tai asumisyksikössä, tilan-
teen katkaisemiseksi tarvitaan lyhytaikaista hoitoa ja kuntoutusta. Kriisipaikan olisi hyvä olla
melko lähellä kotipaikkakuntaa.

Satakunnan kehitysvammaisten tukipiiri ry: Mielenterveys- ja kriisipalvelujen kehittämisen
lähtökohtana on kehitysvammaisten tukeminen. Lyhytaikaiset erityispalvelut tarvitsevat mi-
toituksen henkilökuntaresursseissa, vakinaisesti asuvat kehitysvammaiset eivät saa joutua
sijaiskärsijöiksi ”ensiaputapauksissa”

**Onko alueellanne sellaista kehitysvammaisille ja heidän omaisilleen suunnattujen palve-
lujen kehittämistoimintaa, jolla arvionne mukaan olisi valtakunnallista merkitystä?**

Rauma: asumisen yksilölliset tukimallit –hanke (mukana myös muut erityistä tukea tarvitsevat henkilöt kuin kehitysvammaiset).

Porin seutu: Kehitetään asukaslähtöistä, aktivoivaa, työtettä. Huomioidaan jokaisen yksilön erityistarpeet. Asumisyksiköiden Apollo, Tynkäkuja, Aurora ja Tyrnin mallit.

Keski-Satakunta (Harjavalta): Tukena Oy:n henkilökohtainen apujärjestelmä

Mitä muita kehittämisalueita pidätte tärkeinä asumisohjelman toimeenpanossa?

Porin seutu: Niiden henkilöiden asumisen tukemisen järjestäminen ja kehittäminen, jotka tarvitsevat ajoittain ohjausta, tavoitteena ko. henkilöiden omatoimisuuden lisääminen.

Pyhäjärvisseutu (Säkylä): Työnjaon kehittäminen sairaanhoitopiirien ja kuntien välillä tulevaisuudessa merkittävää. Sairaanhoitopiirille kuuluisi erityisosaaminen ja kunnat itse kehittäisivät tukipalveluita omana toimintana.

Keski-Satakunta (Eurajoki): Asumisohjelman toimeenpanossa tärkeää huomioida alueellinen näkökulma. Palvelujen monimuotoisuus, sekä tasapainoisuusmahdollistavat palvelujen oikeinkohdentamisen. Oikea asumispalvelu oikeaan tarpeeseen.

Keski-Satakunta (Kokemäki): tukihenkilötoiminta, henkilökohtainen apu, asumisohjaus- ja valmennus.

Satakunnan kehitysvammaisten tukipiiri ry: Saumatonta palveluohjausta siitä esimerkiksi mitä ”luukulta” saadaan mitään, on sitten kyse sosiaalipuolesta tai terveyskeskustoiminnasta.

6) Alueen näkökohdat valtakunnalliseen suunnitteluun

Millaisia pitkäaikaisen, vaativan hoidon ratkaisuja tarvittaisiin valtakunnallisesti ohjelmakauden jälkeen?

Porin seutu: erityisesti haastavasti käyttäytyvien kehitysvammaisten henkilöiden taloudellisesti ja laadukkaasti järjestetty hoito ja kuntoutus

Keski-Satakunta (Eurajoki): Yksikköjä, joissa on ammatillista osaamista toteuttaa erityispalveluita. Pitkäaikainen vaativa hoito tarvitsee edelleen asiantuntijuutta, sekä palvelujen keskittämistä. Vaikka raskas laitoshoido puretaankin ja asiakkaita siirretään avopalvelujen piiriin, tulee kuitenkin osa asiakaskunnasta tarvitsemaan jatkossakin entisen laitoshoidon kaltaisia palveluita.

Kenen toimesta ne käsityksenne mukaan voitaisiin järjestää?

Porin seutu: Satakunnan sairaanhoitopiiriin / sosiaalipalvelut

Keski-Satakunta (Eurajoki): sairaanhoitopiirien kautta.

Keski-Satakunta (Nakkila): sairaanhoitopiireittäin, mutta kuitenkin huomioidaan asiakkaiden kotikunta

Keski-Satakunta (Kokemäki): Satakunnan sairaanhoitopiiriin / sosiaalipalvelut

Keski-Satakunta (Kiikoinen): sairaanhoitopiireittäin tai ERVA-alueittain

Keski-Satakunta (Huittinen): vaativan hoidon yksikkö esim. Antinkartanon tiloihin sairaanhoitopiiriin alaisuuteen.

Hintojen olisi pysyttävä kilpailukykyisinä yksityisiä palveluita tarjoavien kanssa.

Mihin vaativa hoito tulisi valtakunnallisesti sijoittaa?

Porin seutu: maakunta

Pyhäjärvisseutu (Säkylä): paljon apua tarvitsevat jatkossakin laitospaikkoja sairaanhoitopiirien järjestettäväksi.

Keski-Satakunta (Eurajoki): Vaativan hoidon yksikköjä tulisi maantieteellisesti jakaa niin, että hoito kattaisi koko maan. Suunnitellut 5 vaativan hoidon yksikköä valtakunnallisesti jaettuna eri alueisiin on mahdollinen vaihtoehto.

Keski-Satakunta (Nakkila): asiakaslähtöisesti ja lähelle omaa kotia

Keski-Satakunta (Kokemäki): ei liian kaukana kotipaikkakunnasta

Keski-Satakunta (Kiikoinen): useampaan eri keskukseseen

Satakunnan kehitysvammaisten tukipiiri ry: kotiseudulta ei milloinkaan pitäisi joutua muuttamaan kauas.

8. Yhteenveto

Satakunnassa asuu 1600 kehitysvammaista, joista 99 pitkäaikaisesti laitoksessa (Antinkartanon kuntoutuskeskus). Tehdyn asumistarvekartoituksen mukaan 184 kodeissaan asuvaa satakuntalaista kehitysvammaista odottaa yksilöllistä asumisratkaisua seuraavan viiden vuoden aikana. Alueellisesti suurin tarve sijoittuu Porin yhteistoiminta-alueelle. Seuraavaksi tulevat Keski-Satakunta, Pyhäjärviseu tu ja Pohjois-Satakunta (PoSa).

Laitoshoidon 99 pitkäaikaisasukkaasta arvioidaan ohjelmakaudella siirtyvän vahvasti tuettuun avohuollon asumiseen vuosittain kolme (3) asukasta eli yhteensä 15 asukasta. Luonnolliseksi poistumaksi arvioidaan 20 ja muille palvelujen tuottajille arvioidaan siirtyvän 10 henkilöä. Poistuma laitoshoidosta vuosina 2010 - 2015 arvioidaan olevan yhteensä 45 asukasta. Laitoksessa asuvien pitkäaikaisten osuus vuonna 2015 arvioidaan olevan 54 henkilöä (99 - 45).

Kuntien/yhteistoiminta-alueiden kanssa tehdyn suunnitelman perusteella sairaanhoitopiirin sosiaalipalvelujen tulisi järjestää asunto 104 satakuntalaiselle kehitysvammaiselle henkilölle, kun Porin yhteistoiminta-alue hoitaa omansa. 104 avohuollon henkilön asumisratkaisu arvioidaan tapahtuvan seuraavasti: 45 henkilöä arvioidaan muuttavan ryhmämuotoiseen asumiseen, jossa jokaisella on oma asunto (jää 59 henkilöä). 25 henkilöä arvioidaan muuttavan suoraan tukiasumiseen (jää 34 henkilöä). Muiden palveluntuottajien arvioidaan tuottavan asumisratkaisuja 15 henkilölle (jää 19 henkilöä), jotka jäävät ns. odotuslistalle. Lisäksi laitoshoidon pitkäaikaisasumisen purkaminen edellyttää sosiaalipalvelujen tuottavan ohjelmakaudella asumisratkaisun noin 45 henkilölle. Pitkäaikaisen laitosasumisen hajauttaminen ja avohuollon arvioituihin tarpeisiin vastaaminen edellyttää ohjelmakaudella yhteensä noin 150 satakuntalaiselle kehitysvammaiselle henkilölle kohdennettuja uusia asumisratkaisuja.

Asumisratkaisujen järjestämiseksi Satakunnan kunnista Pori ja Rauma ovat ottaneet selkeän kannan järjestää kehitysvammaisten asuminen omana palvelutuotantona avohuollosta tuleville henkilöille. Porin yhteistoiminta-alueella avohuollosta tulevien kehitysvammaisten asumisen

tarve on 72 henkilöllä. Porilla ja Raumalla on suunnitelmissa rakentaa sekä uudistuotantoa että peruskorjata ja rakennusten käyttötarkoitusta muuttamalla saada soveltuvia tiloja kehitysvammaisten asumiseen. Laitoksessa asuvien porilaisten ja raumalaisten osalta hajautus nähdään hoidettavan sairaanhoitopiirin sosiaalipalvelujen tarjoamalla asumispalveluilla. Tämän lisäksi Pyhäjärvisseudulla on suunniteltu tuottaa kehitysvammaisten asumispalveluja omana palvelutuotantona kahdeksalle henkilölle. Muilla sairaanhoitopiirin jäsenkunnilla ei ole suunnitelmia kehitysvammaisten asumispalvelujen tuottamisesta omana palvelutuotantonaan.

Nykyisen näkemyksen mukaan tässä raportissa esitetyt asumisratkaisujen järjestelyt edellyttävät:

- Kaikkien palveluntuottajien osallistumista pitkäaikaisen laitosasumisen purkamiseen.
- Myös yksityisten palveluntuottajien aktivoitumista suunnittelemaan palvelujen tarjontaa ja erityisesti vastaista työnjakoa yhdessä kuntien ja sairaanhoitopiirin sosiaalipalvelujen kanssa.
- Kehitysvammaisten ihmisten mukanaoloa omaa asumistaan ja siihen tarvittavia palveluja suunniteltaessa sekä niiden kehittämisessä.
- Yhdessä tehtyjä ratkaisuja, miten Satakunnassa kehitysvammaisten asumisen tarve ratkaistaan yksilöllisesti, henkilökohtaiset tarpeet ja toiveet huomioiden.
- Tukiasumisen lisäämisen osalta, että vapailla vuokra-asuntomarkkinoilla olevia asuntoja voidaan käyttää kehitysvammaisten asumiseen (yksiöitä, kaksioita, asuntoryhmiä).
- Kehitysvammaisten asumisen tarkoituksenmukaisen ja yksilöllisen suunnittelun koordinoitua alueellisesti koko asumisen kenttä ja siinä ilmenevät erityistarpeet huomioiden.
- Uusien yksiköiden ja uusien asumisratkaisujen myötä lisätä, nopeuttaa ja kehittää itsenäisempään asumiseen siirtymisen mahdollisuuksia tehostetun asumisvalmennuksen avulla.
- Ns. intressipohjaisia asumisratkaisuja (mm. senioritalot, haastavasti käyttäytyvien ja autismin kirjon henkilöiden avohuollon asumisratkaisut), joita ei ole edellä mainituissa suunnitelmissa huomioitu ollenkaan.
- ARA:lta saatavia avustuksia uusien asumisratkaisujen toteuttamiseen. Vuosittainen tarve 1 - 2 asumisyksikköä. ARA:lta haettavat avustukset kohdistuvat kartoituksen

mukaisesti tärkeysjärjestyksessä alueille, joissa ilmenee eniten ja akuutimpaa kehitysvammaisten asumisen järjestämisen tarvetta.

- Uudenlaisia, erilaisia ja ennakkoluulottomia asumisratkaisuja

Projektityöskentelyn arviointi

Kehitysvammaisten asuminen Satakunnassa -projekti eteni suunnitelman mukaisesti ja aikataulussa.

Kuntien kehitysvammahuollon työntekijät ja alueelliset työryhmät olivat sitoutuneita projektin toteuttamiseen ja työskentely eteni sujuvasti. Ainoastaan kuntien STM Liite 2 mukaiset vastaukset viivästyivät joidenkin kuntien osalta, joka puolestaan vaikutti raportin kokoamiseen käytettävissä olevan ajan lyhenemiseen.

Kuntien aktiivinen mukanaolo edesauttoi tämän projektin läpiviemistä ja onnistumista.

Satakunnan sairaanhoitopiirin sosiaalipalvelut esittää kiitoksensa jäsenkuntiensa sosiaalitoimille ja siellä työskenteleville henkilöille, Satakunnan kehitysvammaisten tukipiiri ry:lle sekä kaikille projektissa mukana olleille henkilöille ja tahoille.

Projektista ja sen etenemisestä on informoitu projektiryhmien ja ohjausryhmän lisäksi mm. sosiaalipalvelujen johtoryhmässä, Erityishuoltoneuvostossa, asumisen ja kuntoutuksen esimiesten kokouksissa, kumppanuusneuvotteluissa keväällä 2010 sekä sairaanhoitopiirin hallituksen ja johtajiston seminaarissa kesäkuussa 2010. Lisäksi asia on ollut esillä sairaanhoitopiirin johtajiston vuoden 2011 talousarvio- ja vuosien 2011 - 2013 toimintasuunnitelmaa käsittelevässä seminaarissa toukokuussa 2010. Projektiraportti käsitellään sairaanhoitopiirin johtoryhmässä 4.10.2010, josta se viedään sairaanhoitopiirin yhtymähallituksen kokoukseen 25.10.2010.